

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ВИКЛАДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ГРАМОТНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Надзвичайно цікавим і корисним щодо підвищення рівня фінансової грамотності в закладах освіти може слугувати досвід зарубіжних країн.

Аналіз світової практики розвитку фінансової освіти [1; 2; 3] доводить, що як рівень фінансової грамотності, так і ступінь розуміння цієї проблеми та розробленість і масштабність її вирішення суттєво різняться за країнами.

Вперше на державному рівні проблема фінансової освіченості населення була піднята у США. Причому зміст поняття «фінансова грамотність» сьогодні у Сполучених Штатах трактується дуже широко, включаючи, окрім питань ведення домашньої бухгалтерії, управління кредитами, пенсійного планування тощо навіть дії щодо управління грошовими доходами і витратами під час стихійних лих, терористичних актів або ж у випадку раптової хвороби [2, с.68]. До того ж, популяризація освітніх економічних питань здійснюється досить активно, починаючи з початкової школи.

Скажімо, багаторічний досвід економічної освіти в США показав доцільність раннього знайомства дітей з базовими економічними поняттями. У цьому процесі важливе значення має формування поведінкових навиків, культури ділової комунікації, здатність відстоювати свої права без порушення прав інших членів суспільства, вміння вести переговори, працювати в команді, приймати на себе ризики і правильно оцінювати шанси на успіх. Важливим є навчання школярів в межах курсу з особистих фінансів навикам користування кредитними картками, вмінню оцінювати і обирати схеми медичного страхування, розраховувати податкові платежі, аналізувати необхідність і доцільність взяття кредиту тощо [1, 51].

Результатом реалізації зазначених заходів є висока питома вага фінансово грамотних підлітків у США.

Широкого поширення в освітній практиці набули також ділові ігри, які дозволяють наблизити набуті знання до реальної ситуації та окреслити шляхи найбільш ефективного виходу з неї. Велика роль у пропаганді економічних знань відводиться засобам масової інформації, у США широко використовують різноманітні форми неформальної та інформальної освіти [1, с.52].

Довший час європейським лідером в організації фінансової освіченості населення вважали Швецію, яка володіє розгалуженою мережею безперервної освіти, доступної широким верствам. Однак потрібно відмітити, що програми підвищення фінансової грамотності активно реалізуються практично і у всіх країнах Європейського Союзу, а цільовою групою, на яку спрямовані основні зусилля урядів та громадськості цих країн, є молодь віком від 18 до 21 року. При цьому кожна четверта із згаданих програм спрямована на малозабезпечених громадян, кожна друга – використовує декілька інструментів передачі фінансових знань, а кожна шоста – реалізується приватними фінансовими інституціями [1, с.19].

Проте фахівці стверджують, що серед європейських держав найбільш глибоко і серйозно до питань фінансової освіченості підходять у Великій Британії, яка є однією з найпередовіших країн у сфері фінансової грамотності. Цьому сприяють, зокрема, досить високий загальний рівень інформованості населення із зазначених питань, розвиненість демократичних інститутів і фінансового ринку, усі учасники якого активно працюють над фінансовою просвітою населення [2, с.70].

У Франції популяризація фінансових знань триває понад століття. Саме у 1919р. тут запрацювала перша програма у сфері освіти, фінансів і педагогіки. Причому весь цей час фінансова освіта населення здійснювалася громадськими організаціями за фінансової підтримки банків та інших комерційних структур. І

лише з 2003р. процес фінансової освіти населення набув офіційного характеру у зв'язку з прийняттям закону про фінансову безпеку. В результаті усе французьке населення (у тому числі і жителі сільських комун) отримало за соціально прийнятну плату гарантовану державою можливість доступу до набору телекомунікаційних послуг – телефонного зв'язку, електронної пошти, інтернет-ресурсів, правової інформації, юридичних консультацій та відкритих державних інформаційних масивів [2, с.69].

З-поміж країн Східної Європи у сфері підвищення фінансової освіченості населення помітно вирізняється Польща, активні дії якої спрямовані на залучення до фінансової освіти передусім підростаючого покоління та малозахищених верств населення, а також на співпрацю з представниками засобів масової інформації щодо популяризації фінансових знань. Недарма портал Національного банку Польщі, який містить електронні навчальні курси, а також ігри, мультимедійні презентації, сценарії уроків з набуття фінансових знань і навиків, у 2005р. був відмічений нагородою Європейського інституту державного управління за ефективну практику в сфері державних послуг у категорії «Освітній портал, навчання» [2, с.67-69].

У Канаді за сприяння Фінансового споживчого агентства цієї країни у 2005р. був проведений перший симпозіум з питань фінансової грамотності, який об'єднав понад 200 учасників із державного, некомерційного та приватного секторів та сформував стратегію державної політики стосовно фінансової грамотності населення. Розроблена у 2004р. для канадійців програма «Практичні навички. Гроші» включає брошури і веб-сайти, які пропонують поради і консультації щодо управління сімейним бюджетом і кредитами, планування виходу на пенсію та інших важливих фінансових питань [2, с. 70].

Проблеми фінансової освіти останніми роками стали об'єктом пильної уваги і у державах Південно-Східної Азії та Тихоокеанського регіону. Серед зазначених країн виокремлюється Сінгапур, уряд якого зробив ставку на

формування національної філософії «опори на власні сили», щоб кожен громадянин зміг досягнути фінансової незалежності і зберегти її у похилому віці. За останнє десятиліття в Сінгапурі було запроваджено кілька новаторських схем, освітніх програм та інструментів у сфері грамотного управління особистими фінансами, які довели на практиці свою ефективність і отримали високе схвалення громадськості [2, с. 71].

Великий досвід розвитку фінансової грамотності в усьому світі у компанії Visa Inc, яка поставила метою сприяти придбанню навичок фінансової грамотності 25 мільйонів людей до 2015 р. Для цього Visa створила спеціальний сайт з ФГ, включаючи матеріали про бюджетування, заощадження, банківські послуги, використання банківських карт, управління боргом, безпеку у використанні карт і т. д. Також на сайті представлені різні фінансові ігри. Дослідження заходів, передбачених програмами фінансової грамотності Visa в окремих країнах, дозволило узагальнити основні аспекти реалізації цих програм (табл. 1.).

Таблиця 1

Програми фінансової грамотності Visa в окремих країнах [3].

Програма	Інструментарій реалізації	Залучені аудиторії	Мета
Програма підвищення ФГ в Африці (2005-2012 рр.)	Створення демонстраційних заходів (вистав та інтерактивних шоу), де аудиторія отримувала основні фінансові навички, такі як планування бюджету, економії, відкриття банківського рахунку, використання банкоматів, а також інформацію з питань безпеки платіжних систем	Місцеві компанії, муніципалітети, університети, коледжі, учні середніх шкіл	Зробити зрозумілим і доступним банківське Обслуговування для жителів африканського регіону
Кампанія Visa в університетах Кенії	Впровадження концепції фінансової грамотності шляхом співпраці з освітніми установами та включення питань ФГ в навчальні плани шкіл і коледжів	Освітяни та студенти	Звернути увагу на проблему низької ФГ серед молоді; навчити розумінню різних аспектів планування бюджету, заощаджень та управління кредитами
Національний ендаумент для фінансової освіти	Створено Незалежний цільовий фонд та програми «Твої витрати, твої заощадження, твоє майбутнє: посібник для початківців»; ресурси	Різні цільові групи	Сприяти формуванню позитивного ставлення і відповідальної та ефективної поведінки по відношенню до грошей в юному віці

	представляють велику колекцію освітніх матеріалів, які спрямовані на допомогу в організації та проведенні програми ФГ		
«Фінансова грамотність протягом усього життя» Асоціації Австралійських банків	Програми, об'єднані єдиним гаслом: «Фінансова грамотність протягом усього життя»: програма Student Banking, програма для навчання новим банківським технологіям літніх австралійців. За підтримки бізнес-структур створено велику кількість сайтів і порталів для молоді, які містять поради, успішні історії в галузі управління особистими фінансами, використовують сучасні онлайн-технології.	Різні проєкти австралійського суспільства	Ліквідація фінансової безграмотності жителів Австралії

Відтак, беручи до уваги передовий зарубіжний досвід та сучасні вітчизняні реалії, вважаємо, що для підвищення рівня фінансової грамотності наших співвітчизників необхідно більш активно використовувати засоби масової інформації, Інтернет, можливості дистанційного управління. У цьому контексті доцільним бачиться створення державного освітнього каналу, якість трансляції програм якого забезпечуватиметься шляхом залучення провідних науково-дослідних і освітніх центрів, відомих спеціалістів у сфері фінансів. Велику роль також може відіграти створення «гарячої» лінії для консультування громадян з актуальних питань фінансового законодавства, організації та ведення власного бізнесу, оподаткування тощо.

Список використаних джерел:

1. Гаврилко Т., Довгань М. Фінансова грамотність населення: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 30(2). С. 48-52.
2. Кізіма Т. Фінансова грамотність населення: зарубіжний досвід і вітчизняні реалії. *Вісник THEU*. 2012. №2. С. 64–71.

3. Птащенко Л. О., Шабардіна А. М. Підвищення рівня фінансової грамотності населення: міжнародний досвід. *Економіка і регіон*. 2014. № 1. С. 8-14.

Борська (Медвідь) Соломія Ігорівна
Головний спеціаліст відділу паспортизації
ГУ ДМС у Львівській області

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ

Міжнародна трудова міграція в кінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст. стала досить вагомою складовою глобалізаційних процесів у світовій економіці. Сучасній трудовій міграції властиві, порівняно з великим переселенням народів у минулому, відносно менші розміри, але, враховуючи їх високу територіальну концентрацію й специфіку використання праці працівників-мігрантів, вони відіграють досить суттєву роль у системі міжнародних економічних відносин, стаючи засобом міждержавного перерозподілу робочої сили в межах всесвітнього господарства.

Серед найважливіших світових переміщень трудових мігрантів, які визначають сучасні напрями міжнародної трудової міграції, можна виділити такі: Північно- та Південноамериканський регіон. Західноєвропейський ринок, Південно-Східна та Західна Азія, Африканська ділянка переселенських рухів.

Вагомими чинниками, що приваблюють трудових мігрантів, є: політична стабільність, високий рівень соціального захисту і один із найвищих у світі рівнів оплати праці. Важливий вплив трудова міграція справляє на розвиток регіональних ринків праці і формування пропозиції робочої сили. Наслідком засвоєння учасниками трудової міграції ринкової свідомості, цінностей та норм цивілізованого суспільства стає поширення відповідних настанов серед осіб, які не мають досвіду зовнішніх трудових міграцій [1]. За витратами на робочу силу